

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนาประเทศทุก ๆ ด้าน และในปัจจุบัน วิทยาการต่าง ๆ เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว สภาพของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นการศึกษาก็จำเป็นต้องมีการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งโครงสร้างและกระบวนการของหลักสูตร ระบบการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่วางไว้ (มนัส บุญประกอบ, 2522; จักร สวานิช, 2529)

การสอนที่มีประสิทธิภาพย่อมขึ้นกับองค์ประกอบหลายประการ รวมทั้งวิธีการที่เหมาะสม ซึ่งจะต้องนำโสตทัศนูปกรณ์เข้ามาใช้ในการเรียนการสอน ซึ่ง ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า เทคโนโลยีการศึกษาสัมพันธ์กับหลักสูตรใหม่ ในส่วนที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาหลักสูตรและ เป็นสื่อกลาง ในการใช้หลักสูตรให้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

สุจริต เพียรชอบ (2521) แสดงความคิดเห็นว่า ครูจะใช้สื่อการสอนเพื่อให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเรียนการสอนจะบรรลุผลสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับครูเป็นสำคัญ แต่ปรากฏว่าครูส่วนใหญ่ยังขาดทักษะ และประสบการณ์ในการนำเอานวัตกรรมและ เทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่จึงยังคงใช้วิธีการสอนแบบบรรยายอยู่ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องจัดให้มีหน่วยงานหนึ่งขึ้นในโรงเรียน เพื่อให้ความช่วยเหลือครูผู้สอนในการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการผลิต การใช้โสตทัศนูปกรณ์ ตลอดจนเทคนิควิธีการสอนแบบใหม่ ๆ หน่วยงานนี้ก็คือ หน่วยงานโสตทัศนศึกษา หรือศูนย์สื่อการศึกษา (สุวรรณ โชติสุกานต์, 2523)

สุพร ชัยเดชสุริยะ (2524) กล่าวว่า ศูนย์สื่อการศึกษา คือ แหล่งกลางที่ให้บริการ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน ตลอดจนเป็นแหล่งวัสดุอุปกรณ์ภายนอกที่ช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพรวมทั้งเป็นศูนย์เก็บวัสดุอุปกรณ์การสอนตลอดจนเป็นหน่วยบริการในการประชุมอบรมและฝึกปฏิบัติงานทางโสตทัศนศึกษา

ศิลป์นรินทร์ รื่นณรงค์ (2533) ได้สรุปไว้ว่า ศูนย์สื่อการศึกษาหรือศูนย์วิชาการ คือ แหล่งวิชาการที่รวบรวมเอาปัจจัยต่าง ๆ ทางเทคโนโลยีทางการศึกษา ประกอบด้วย บุคลากร สื่อ เครื่องมือ และเทคนิควิธีการ โดยมีจุดมุ่งหมายหลักคือ การให้บริการแก่ครู นักเรียน ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารการศึกษา และผู้สนใจทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อช่วยให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และหน้าที่ของศูนย์สื่อการศึกษาหรือศูนย์วิชาการคือ การเก็บรวบรวมสื่อการสอนทุกประเภท ทั้งที่เป็นสิ่งพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนวิชาการและกิจการม การเรียนการสอน รวมทั้งการผลิตและให้บริการในการผลิตสื่อการสอน การออกแบบการสอน โดยคำนึงถึงความต้องการและวัตถุประสงค์ในแนวทางที่จะอำนวยความสะดวกต่อการเรียนการสอน ให้มากที่สุด

เอกชน ได้มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาของไทยมานาน ตั้งแต่สมัยล้านนาไทยและกรุงสุโขทัยมาจนถึงยุคที่ไทยจัดการศึกษาเป็นแบบตะวันตก ในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เอกชนก็ยังคงมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเอกชนอย่างต่อเนื่อง แม้แต่ปัจจุบันในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ก็ยังมีนโยบายการศึกษาเอกชน โดยมีเป้าหมายที่สืบเนื่องมาจากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 จะดำเนินการมากขึ้น ได้แก่ การสนับสนุนทั้งทรัพยากร และวิชาการแก่สถานศึกษาของ เอกชน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การปรับปรุงกฎระเบียบให้เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมให้ เอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมตามความต้องการของตลาดแรงงาน

สถิติสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ปี พ.ศ. 2534 ได้แสดงให้เห็นว่า เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนประเภทสามัญศึกษา ซึ่งเปิดสอนตั้งแต่ การศึกษาระดับอนุบาลศึกษา จนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีโรงเรียนทั่วประเทศเป็นจำนวน 2,612 โรงเรียน โดยจำแนกตามระดับการศึกษา ดังนี้ ระดับก่อนประถมศึกษา 2,140 โรงเรียน ระดับประถมศึกษา 1,448 โรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 570 โรงเรียน ระดับ

มัธยมศึกษาตอนปลาย 161 โรงเรียน และประเภทอาชีวศึกษา ซึ่งมีโรงเรียนทั่วประเทศเป็นจำนวน 312 โรงเรียน

การที่เอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับต่าง ๆ เป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐในการจัดการศึกษา ทำให้รัฐสามารถนำงบประมาณไปใช้ขยายการศึกษาภาคบังคับในชนบทได้มากขึ้น นอกจากนี้ สถานศึกษาเอกชนบางแห่งสามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพดีเป็นที่ยอมรับของประชาชน จึงก่อให้เกิดการแข่งขันและ เปรียบเทียบมาตรฐานการจัดการศึกษาระหว่าง เอกชนด้วยกันเอง ตลอดจนระหว่างการศึกษาของรัฐและเอกชน อันจะทำให้เกิดการพัฒนาคูณภาพและมาตรฐานของประเทศโดยรวม (มัลลิกา จุฑามณี, 2530)

วัลลภ กุโธติ (2527) ท้าการวิจัยเรื่อง สภาพการณ์และความต้องการการใช้สื่อการสอนของครูโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรในระดับชั้นมัธยมศึกษาพบว่า โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรที่สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ส่วนใหญ่ไม่มีบุคลากร และสถานที่ทางด้านสื่อการสอน

อย่างไรก็ดีทางด้านการเรียนการสอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายที่จะส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคูณภาพเป็นเลิศทางวิชาการให้กับโรงเรียนเอกชนทุกประเภท ทุกระดับ ได้มีมาตรฐานและก้าวหน้ายิ่งขึ้น การเรียนการสอนในระดับอนุบาลศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ได้ส่งเสริมให้มีการเตรียมความพร้อมในตัวเด็ก โดยกำหนดแนวและแผนการจัดประสบการณ์ให้บูรณาการเหมาะสมกับวัยของเด็กทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และจิตใจ การเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษาก็มุ่งที่จะเร่งรัดพัฒนาเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่จะมุ่งเน้นอย่างเด่นชัด ก็คือ การพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน การให้ความช่วยเหลือด้วยกระบวนการนิเทศวิจัย และพัฒนา ตลอดจนสนับสนุนองค์ประกอบอื่น ๆ ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายได้อีกแนวทางหนึ่ง ก็คือ สนับสนุนด้านสื่อการเรียนการสอน ซึ่งเป็นวิธีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา เข้ามาเสริมให้การจัดการเรียนการสอนได้คุณภาพยิ่งขึ้น

จากการศึกษาสภาพทั่วไป ปัจจุบันพบว่าโรงเรียนเอกชนมีความสามารถในการผลิต จัดทำ และใช้สื่อการเรียนการสอนไม่เท่าเทียมกัน การดำเนินงานยังอยู่ในสภาพต่างคนต่างทำ ไม่สามารถพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างโรงเรียนได้เท่าที่ควร หากมีศูนย์สื่อการศึกษาซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางวิชาการที่จะเป็นตัวประสานงานและให้บริการแก่โรงเรียน การพึ่งพา

อาศัยซึ่งกันและกันก็จะยิ่งมีมากขึ้น และมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ ความเข้าใจ ซึ่งจะส่งผลดีต่อการเรียนการสอนในที่สุด ตลอดจนได้มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้วย

ในปีงบประมาณ 2532 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนมอบหมายให้หน่วยศึกษานิเทศก์ดำเนินการหารูปแบบในการดำเนินงานศูนย์สื่อการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนเอกชน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนเอกชน ให้สอดคล้องกับธรรมชาติของโรงเรียนเอกชน โดยศูนย์สื่อการศึกษานี้จะเป็นกิจกรรมหนึ่งของกลุ่มโรงเรียนเอกชน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา พ.ศ. 2532 ซึ่งการจัดตั้งกลุ่มโรงเรียนเอกชนมีเป้าหมายเพื่อให้การจัดการศึกษาภาคเอกชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้ทางโรงเรียนในกลุ่มร่วมมือกันปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีมาตรฐานใกล้เคียงกัน ทั้งในด้านการบริหารและวิชาการให้ดียิ่งขึ้น

แนวคิดพื้นฐานถึงประโยชน์ของศูนย์สื่อการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนเอกชนที่จะเอื้อต่อกลุ่มโรงเรียนและโรงเรียนเอกชนโดยตรง พอสรุปได้ คือ

1. สามารถสร้างเสริมระบบของกลุ่มโรงเรียน โดยให้โรงเรียนที่มีความสะดวกในการช่วยเหลือร่วมมือกัน รวมกลุ่มขึ้นเป็นระบบกลุ่มโรงเรียน เพื่อร่วมมือกันปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีมาตรฐาน โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ส่งเสริมให้เกิดการใช้ระบบกลุ่มในการทํานาน โดยสนับสนุนการสร้างคณะทํานานของกลุ่มโรงเรียนให้เข้มแข็งขึ้น และเกิดความเข้าใจต่อกัน ส่งเสริมให้โรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดเล็กได้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมมือร่วมใจตลอดจนมีการร่วมทุนกันในการทํานาน
3. ส่งเสริมให้กลุ่มโรงเรียนเอกชนมีการช่วยตนเองได้ ศูนย์สื่อการศึกษาจะช่วยเชื่อมประสานการทํานาน โดยพัฒนาบุคลากรในกลุ่มโรงเรียนเอกชนได้รู้จักช่วยตนเอง ตามเจตนารมณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เมื่อกลุ่มโรงเรียนรู้จักช่วยตนเองได้ก็จะเป็นหลักพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาที่มั่นคง การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มโรงเรียนเอกชนก็จะสามารถดำเนินไปได้โดยเรียนรู้ถึงความต้องการของกลุ่มและกลุ่มโรงเรียนก็สามารถเรียนรู้ไปแก้ปัญหาไปเป็นขั้นเป็นตอนอย่างมีระบบ

4. ส่งเสริมให้กลุ่มโรงเรียนเอกชนมีประสบการณ์จริงและมีความหมาย โดยนำปัญหาและความต้องการของกลุ่มโรงเรียนมาเป็นแนวทางแก้ปัญหา เริ่มจาก การทบทวน รู้ผลการทบทวน รู้จักการสรุปผลงาน รู้จักนำผลไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้

5. ศูนย์สื่อการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนเอกชนไม่จำเป็นต้องเดินไปด้วยสื่อการสอน แต่เพียงอย่างเดียว หรือมีสื่อแล้วไม่ได้ใช้ แต่จะส่งเสริมวิธีการให้ได้มาซึ่งแหล่งสนเทศทรัพยากรทางการศึกษา เพื่อบริการสมาชิกในกลุ่มโรงเรียนเอกชนได้ และส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อการศึกษา

6. อาจจะมีการขยายงานศูนย์สื่อการศึกษาเคลื่อนที่ หลังจากทีกลุ่มโรงเรียนเอกชนได้ร่วมกันสนับสนุนศูนย์สื่อการเรียนการสอนของตนให้มีความเข้มแข็งขึ้น และอนาคตต่อไปอีกก็จะบริการแก่ชุมชนได้

เนื่องจากศูนย์สื่อการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนเอกชน มีการดำเนินการที่แตกต่างไปจากศูนย์สื่อการศึกษาของโรงเรียนรัฐบาล ทั้งด้านรูปแบบองค์กร การจัดหน่วยงาน การจัดการวางแผน และเป็นศูนย์สื่อการศึกษาซึ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อปีงบประมาณ 2532 แม้ว่าจะมีการติดตามและประเมินผลศูนย์สื่อการศึกษาในต่างจังหวัดแล้วในปีงบประมาณ 2534 โดยหน่วยศึกษานิเทศก์ แต่ยังมีได้เก็บข้อมูลในกรุงเทพมหานครทั้งหมด รวมทั้งมีการจัดกลุ่มโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานครขึ้นใหม่อีกด้วย ซึ่งย่อมจะมีผลกระทบต่อศูนย์สื่อการศึกษาในกรุงเทพมหานคร จึงน่าจะมีการศึกษาถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหา และการจัดการที่เหมาะสม ทั้งทางด้านบุคลากร สถานที่ การบริหารวัสดุอุปกรณ์ สื่อการศึกษา การบริการต่าง ๆ และงบประมาณภายในศูนย์สื่อการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนเอกชน และเมื่อทราบแล้วจะได้แก้ไขและจัดการได้ถูกต้อง โดยเฉพาะศูนย์สื่อการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งอยู่ในที่ที่สามารถจัดหาบุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ได้ง่าย และสามารถนำไปเป็นตัวอย่างแก่ศูนย์สื่อการศึกษา กลุ่มโรงเรียนเอกชนในเขตภูมิภาคอื่น ๆ ต่อไป ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของศูนย์สื่อการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนเอกชน กรุงเทพมหานคร เพื่อนำมาปรับปรุงการดำเนินงานของศูนย์สื่อการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนเอกชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของศูนย์สื่อการศึกษากลุ่มโรงเรียนเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร ในด้านบุคลากร สถานที่ตั้ง การบริหาร สื่อการศึกษา การบริการ และงบประมาณ
2. เพื่อศึกษาปัญหาของศูนย์สื่อการศึกษากลุ่มโรงเรียนเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับบุคลากร สถานที่ตั้ง การบริหาร สื่อการศึกษา การบริการ และ งบประมาณ

คำถามในการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของศูนย์สื่อการศึกษากลุ่มโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร ในด้านบุคลากร สถานที่ตั้ง การบริหาร สื่อการศึกษา การบริการ และ งบประมาณ เป็นอย่างไร
2. ปัญหาของศูนย์สื่อการศึกษากลุ่มโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร ในด้านบุคลากร สถานที่ตั้ง การบริหาร สื่อการศึกษา การบริการ และ งบประมาณ มีอย่างน้อยเพียงใด

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะศูนย์สื่อการศึกษากลุ่มโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานครเท่านั้น
2. โรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เป็นโรงเรียนเอกชนในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วยโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 815 โรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่ง ได้จัดเป็นกลุ่มโรงเรียนทั้งหมด 57 กลุ่ม
3. ศึกษาสภาพและปัญหาของศูนย์สื่อการศึกษากลุ่มโรงเรียนเอกชน ผู้วิจัยจะศึกษาสภาพและปัญหาในด้านบุคลากร สถานที่ตั้ง การบริหาร สื่อการศึกษา การบริการ และงบประมาณ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สภาพ หมายถึง สภาพการณ์ที่มีอยู่ในปัจจุบันของศูนย์สื่อการศึกษากลุ่มโรงเรียน เอกชน ซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคลากร สถานที่ตั้ง การบริหาร สื่อการศึกษา การบริการ และงบประมาณ

ปัญหา หมายถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นในศูนย์สื่อการศึกษากลุ่มโรงเรียนเอกชน ในด้าน บุคลากร สถานที่ตั้ง การบริหาร สื่อการศึกษา การบริการ และงบประมาณ

กลุ่มโรงเรียนเอกชน หมายถึง โรงเรียนไม่เกิน 15 โรงเรียนที่มาร่วมกลุ่มกัน เพื่อร่วมมือกันปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีมาตรฐานใกล้เคียงกันทั้งในด้านการบริหาร และวิชาการ และเป็นโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในเขต กรุงเทพมหานครตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา

ศูนย์สื่อการศึกษากลุ่มโรงเรียนเอกชน หมายถึง สถานที่ที่รวบรวมสื่อการศึกษา ชนิดต่าง ๆ ในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งจัดตั้งในโรงเรียนใด โรงเรียนหนึ่งในกลุ่มเดียวกัน และมีหน้าที่ในการประสานงาน การจัดหา ผลิตและบริการ หมุนเวียนกัน ใช้สื่อการเรียนการสอนภายในกลุ่มเดียวกัน

ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน หมายถึง ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการหรือผู้อำนวยการ และ อาจารย์ใหญ่หรือครูใหญ่ ซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารในโรงเรียนเอกชน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำหรับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการดำเนินการด้านสื่อการศึกษา ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อศูนย์สื่อการศึกษา กลุ่มโรงเรียนเอกชนต่อไป
2. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำหรับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในการพัฒนารูปแบบการดำเนินการของศูนย์สื่อการศึกษา กลุ่มโรงเรียนเอกชน ให้เหมาะสมเพียงพอและสอดคล้องตรงตามความต้องการที่แท้จริง

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย